

Què s'ha dit?

9

La democràcia i la revolució de la informació: valors, oportunitats i amenaces

Informe del Fòrum de la Democràcia 2001, presentat
per l'International Institute for Democracy
and Electoral Assistance (IDEA)

Estocolm, 27-29 de juny de 2001

QUÈ S'HA DIT, 9

LA DEMOCRÀCIA I LA REVOLUCIÓ DE LA INFORMACIÓ: VALORS, OPORTUNITATS I AMENACES

INFORME DEL FÒRUM DE LA DEMOCRÀCIA 2001,
PRESENTAT PER L'INTERNATIONAL INSTITUTE FOR DEMOCRACY
AND ELECTORAL ASSISTANCE (INTERNATIONAL IDEA)

Estocolm, 27-29 de juny de 2001

Què s'ha dit? té per objectiu difondre els continguts d'actes (jornades, seminaris, simposis, taules rodones, etc.) d'interès per al món local.

El contingut del dossier ha estat elaborat pel Centre per a la Innovació Local. El resum de les ponències és una síntesi de les notes preses per les persones que han assistit a les sessions i dels textos lliurats pels organitzadors com a documentació.

Si esteu interessats a demanar els documents o si voleu fer-nos arribar informació, poseu-vos en contacte amb el CIL:

ofm.cil@diba.es

Tel.: 934 020 709

© Diputació de Barcelona
Octubre de 2002

Disseny de la coberta: Estudi Accent
Producció: Institut d'Edicions
de la Diputació de Barcelona

S'HA DIT...

La fractura digital es refereix tant a les grans diferències que hi ha en l'accés i ús de les noves tecnologies de la informació i la comunicació (NTIC) entre els diversos països o entre els grups socials d'un mateix país, com a les desiguals possibilitats de desenvolupament democràtic que s'hi donen.

Les enquestes internacionals indiquen que la fractura digital existeix i que ha anat creixent al llarg del temps. També hi ha indicis clars que les persones que políticament ja estaven mobilitzades són les que més s'aprofiten de les noves tecnologies.

Les principals promeses de l'ús de les noves tecnologies de la informació i la comunicació (NTIC) són l'accessibilitat i l'obertura dels processos de decisió de les institucions i dels governs. I el principal perill és l'augment de la desigualtat.

L'evolució tecnològica tendeix a la superació dels PC autònoms i a l'avanç vers una arquitectura de tipus servidor-client.

No tots els països estan preparats per ser productors de NTIC, però tots, poc o molt, poden operar a través de les NTIC. En una perspectiva a llarg termini, els beneficis i avantatges d'operar amb les NTIC poden ser superiors als que confereix el fet de ser-ne productor.

La democràcia local en línia afecta directament les relacions entre govern i ciutadania i les relacions internes del govern local.

Els punts clau més importants sobre la relació entre democràcia i les NTIC són els següents: com circula la informació, com es consulta la ciutadania i com es vinculen les seves decisions amb el sistema de decisió política.

Si es vol desenvolupar mecanismes de participació i consulta en línia, cal tenir lideratge polític, cal prendre especialment en consideració el lloc on es faran les consultes i com es faran aquests processos, cal treballar en una perspectiva a llarg termini i ser conscients que tan important és el disseny del mecanisme en línia, com tota la preparació prèvia corresponent.

Qualsevol experiència electrònica té la potencialitat d'augmentar la participació i la qualitat del vot i facilitar-ne i accelerar-ne el recompte. També té com a punts febles la suspicàcia sobre la seguretat, sobre si el vot serà realment secret o no; la individualització del procés de formació de la decisió de votar, i l'augment de la discriminació democràtica.

SUMARI

Programa	5
SÍNTESI DE CONTINGUTS	
1. Què és la fractura digital?	8
2. La fractura digital i les innovacions tecnològiques	10
3. Progrés econòmic i social	11
4. Noves tecnologies i democràcia en línia	13
LA DEMOCRÀCIA I LA REVOLUCIÓ DE LA INFORMACIÓ: VALORS, OPORTUNITATS I AMENACES Informe del Fòrum de la Democràcia 2001	
Introducció	16
La revolució de les NTIC i la democràcia	17
1) Reduir la fractura digital a escala mundial i nacional	18
2) Govern i parlaments: promoure l'e-democràcia a través dels governs i dels parlaments	20
3) L'expressió política en l'era de les NTIC: l'enfortiment dels partits polítics i de la participació pública	21
4) Introduir la tecnologia en les eleccions: un plantejament sostenible	23
5) La democràcia local en línia: construir el capital social per a la democràcia local	24
6) Obrir els estats autoritaris	26
7) Promoure una esfera pública vital en l'entorn dels nous mitjans de comunicació	27
El camí cap endavant	29
Conclusions	30

PROGRAMA

Dimecres 27 de juny

- 13.00-16.30 h Cerimònia d'obertura
Bengt Säve-Söderbergh, secretari internacional d'International IDEA
Axel Wennerholm, alcalde d'Estocolm
Thorvald Stoltenberg, membre de la Junta d'International IDEA
Lena Hjelm-Wallén, vicepresident primer del Govern de Suècia
Mark Malloch Brown, administrador d'UNDP
Muhammad Yunus, president de Grameen Bank
Tarja Halonen, presidenta de Finlàndia

Dijous 28 de juny

- 9.00-10.15 h «La revolució de les noves tecnologies de la informació i de la comunicació i la democràcia: ¿perill o promesa?»
Eduardo Tadao Takahashi, coordinador general del Programa sobre la Societat de la Informació, Brasil
Matss Karlsson, vicepresident del Banc Mundial
Traver Gruen-Kennedy, president d'ASP Industry Consortium i vicepresident de Citrix Corporation
Pippa Norris, professora de la Universitat de Harvard, EUA
- 10.15-10.30 h Vídeo
- 10.30-11.00 h Pausa-cafè
- 11.00-12.30 h «La revolució de les NTIC i la democràcia: ¿divisió, dèficit o dividend?»
Raafat Radwan, president d'Informations and Decision Support Center del Govern d'Egipte
Lone Dybkjaere, parlamentària del Parlament Europeu
Matti Pohjola, Universitat de les Nacions Unides, World Institute for Developing Economics Research (UNU/WIDER)
- 12.30-13.30 h Dinar
- 13.30-14.00 h Seminaris en paral·lel
Seminari 1: «Ús de les NTIC per part dels governs i parlaments»

Seminari 2: «L'expressió política en temps de les NTIC. El rol dels partits polítics»

Seminari 3: «Introduir la tecnologia en les eleccions: solucions apropiades i sostenibles»

Seminari 4: «Democràcia local en línia: ¿pot Internet construir el capital social?»

Seminari 5: «L'obertura dels estats autoritaris»

Divendres 29 de juny

- 8.45-10.15 h Presentació d'experiències
Madanjeet Singh, assessor especial del director general de la UNESCO
Carlos Braga, World Bank Development Gateway
Steven Clift, Minnessota E-Democracy
Foster Mijiga, National Democratic Institute de Namíbia
Johs Johansen, parlamentari danès
Gowrie Ponniah, Worldwiew International Foundation
- 10.15-10.35 h Pausa
- 10.35-11.35 h Presentació i operacionalització de la declaració política
Patrick Molutsi, director de la Secció de Capacitació d'International IDEA
William Drake, director del projecte Information Revolution and World Politics de Carnegie Endowment
- 11.35-11.45 h Pausa
- 11.45-12.30 h «Cap al futur i els camins per avançar»
Karin Sàve-Söderbergh, secretària general d'International IDEA
Erkii Liikanen, comissària europea per a les Empreses i la Societat de la Informació

SÍNTESI DE CONTINGUTS

1. QUÈ ÉS LA FRACTURA DIGITAL?

Les principals promeses de les NTIC són l'accessibilitat i l'obertura de les institucions i dels processos governamentals

Entenem per fractura digital la que es produeix entre països i entre grups socials en l'accés i ús de les NTIC

La fractura digital és un terme que fa referència a tres grans divisions: 1) una d'internacional entre països, entre els que són al centre del món tecnològic i els que hi són perifèrics; 2) una de social que, a vegades, coincideix amb altres fractures ja existents: d'estatus socioeconòmic, generacionals, educatives, ètniques, etc., i 3) una de democràtica, ja que no tots els grups socials disposen de les mateixes oportunitats de participar en el procés polític.

Ciberoptimisme, ciberescèpticisme
i ciberpessimisme: les tres grans
posicions preses davant les NTIC

En el debat sobre la fractura digital hi ha tres posicions principals: *a)* la dels ciberoptimistes, que defensen la normalització d'Internet en la vida col·lectiva mitjançant les innovacions tecnològiques perquè creuen que la fractura es pot reduir sobretot amb la competència mercantil o amb iniciatives públiques de suport; *b)* la dels ciberescèptics, que creuen que és la tecnologia la que s'adapta a la societat i no a l'inrevés, de manera que les fractures es mantindran; i *c)* la dels ciberpessimistes, que

prediuen que amb aquestes tecnologies les desigualtats, lluny de reduir-se, augmentaran dia a dia.

Les dades indiquen que la fractura digital existeix i que té tendència a créixer al llarg del temps. Per exemple, les dades confirmen que els països que progressen en termes de desenvolupament econòmic tendeixen a tornar-se cada cop més *digitals*. No obstant això, no s'ha de caure en el determinisme tecnològic, ja que hi ha diferències i excepcions entre els països de cada grup. És només una tendència general.

Les divisions tradicionals entre països
i grups socials augmenten
per la fractura tecnològica

La fractura tecnològica reforça les velles divisions. No sembla que la fractura s'hagi de reduir: les divisions en termes d'edat, gènere, ensenyament o riquesa, no es preveu que disminueixin en un futur pròxim perquè les condicions socials, econòmiques i polítiques dels diversos països encara no han canviat substancialment.

En termes de la fractura democràtica, les dades mostren que les persones que políticament ja estaven mobilitzades són les que més s'aprofiten de les noves tecnologies: els petits grups molt ben organitzats,

L'expertesa tecnològica
ha esdevingut un punt clau
en la mobilització política

els nous moviments socials i les associacions cíviques tenen una oportunitat d'or amb les noves connexions i amb l'increment de la connectivitat. L'expertesa tecnològica ha esdevingut un punt clau en la mobilització política.

La velocitat i la simultaneïtat són dues característiques dels processos de transformació que experimenten els països i certament poden empitjorar la qualitat de la democràcia d'una determinada societat.

Les NTIC afavoreixen
l'obertura de les institucions
i dels processos
governamentals

Les principals promeses de les NTIC són l'accessibilitat i l'obertura de les institucions i dels processos governamentals; mentre que el perill principal és la generació de més desigualtat. Aquesta desigualtat es manifestarà a l'esfera social en un augment de la capacitat de les elits per controlar el sistema econòmic i l'aparell governamental.

Les NTIC poden ser part de la solució d'aquest problema, però no pas l'única solució. Pel que fa a la lluita contra la pobresa internacional, les NTIC impliquen un canvi de les pautes de treball. Avui dia podem lluitar contra la pobresa des de quatre perspectives diferents: 1) regular el context econòmic, la dimensió més clàssica; 2) ensenyar

El Banc Mundial ha passat
de ser només un banc financer
a ser un banc del coneixement

la gent a utilitzar les NTIC a través del sistema educatiu formal i informal; 3) crear infraestructures per al desenvolupament de les NTIC, com ara el foment de la indústria del *software*, i 4) crear els continguts i treballar-los. En aquest sentit, les tres darreres perspectives són noves i es basen directament en les NTIC.

Els darrers cinc anys, el Banc Mundial ha canviat i ha passat de ser únicament un banc financer a ser un banc de coneixement, tant d'estructures econòmiques, com en termes de polítiques socials.

Avui dia, el Banc Mundial considera que, per lluitar contra la pobresa eficientment, cal abastar-ne també les dimensions social i política. Així doncs, en la lluita contra la pobresa cal incloure un seguit de qüestions com ara l'educació, la gestió del coneixement, el gènere, la participació ciutadana, els sistemes legals anticorrupció, el control i la responsabilitat dels governants, la construcció de la pau i les actuacions postconflicte, etc. Aquesta complexitat i riquesa d'actuacions només és possible gràcies a l'aparició de les NTIC.

2. LA FRACTURA DIGITAL I LES INNOVACIONS TECNOLÒGIQUES

L'evolució tecnològica i la demanda creixent de programari i maquinari determinaran la superació de l'ordinador personal per una arquitectura de tipus servidor-client en la qual tot el que necessitem serà la xarxa

La fractura digital ens remet a qüestions axiològiques, però també a qüestions tecnològiques. Els ordinadors personals ens han canviat la forma de treballar, de relacionar-nos socialment. Aquests canvis n'han afavorit uns quants i n'han perjudicat d'altres i per això es parla de la fractura digital fruit dels determinants tecnològics que comporta el treball amb els PC.

Els ordinadors personals
han fet canviar la forma
de treballar i de relacionar-se

L'evolució tecnològica preveu que els PC, tal com els coneixem avui dia, desapareixeran. Tecnològicament s'ha començat a tendir cap a una estructuració que farà que tot el que necessitem estigui a la xarxa d'Internet (programari, dades, informació, imatges, etc.). De manera que els PC pas-

saran a ser només pantalles des d'on descarregarem el resultat final.

Es tendirà a avançar cap a una arquitectura de tipus servidor-client, que permetrà anar cap a sistemes de relació i comunicació bidireccionals.

Aquesta evolució de l'estructuració del maquinari es reforçarà amb uns programaris més intuïtius i més senzills d'utilitzar.

Fruit de la globalització i de la interconnectivitat entre molts usuaris, hi ha una demanda cada cop més gran de maquinari i de programari, fet que determina la direcció cap on s'han de dirigir i com s'han d'estructurar. Amb l'arquitectura actual, no hi ha cap garantia que es pugui fer front a aquesta demanda per raons econòmiques i raons d'incompatibilitat entre programaris, ni a causa del perill de disminució de la seguretat per facilitar la velocitat i l'accés.

3. PROGRÉS ECONÒMIC I SOCIAL

La fractura digital es pot veure en el fet que cinquanta-cinc països sumen el 99% de la despesa total en tecnologies de la informació i la comunicació

La nova economia implica la globalització dels negocis i la revolució de les NTIC

La nova economia significa:

1. La globalització dels negocis. Després del col·lapse del comunisme, el capitalisme s'estén arreu del món.
2. La revolució en les tecnologies de la informació i la comunicació, els costos associats de les quals han baixat molt.
3. La combinació dels dos factors anteriors comporta una acceleració de la productivitat i del creixement econòmic.

La desigualtat en l'accés a les noves tecnologies és més important que la desigualtat per ingressos

La fractura digital es pot veure en el fet que cinquanta-cinc països sumen el 99% de la despesa total en tecnologies de la informació i la comunicació. Aquesta proporció indica que la desigualtat en l'accés a aquestes noves tecnologies és més important que la desigualtat per ingressos.

Els beneficis econòmics associats a les NTIC es poden classificar en dos grans grups:

1. Els obtinguts com a productors de NTIC. Si se n'és un país productor, l'impacte de les NTIC serà clarament positiu. No obstant això, aquesta opció no és la més realista per a la majoria de

Les NTIC reporten beneficis tant als països que les produeixen, com als que les usen

països i únicament està a l'abast d'alguns ja desenvolupats, perquè implica fer grans inversions en infraestructures i coneixement.

2. Els obtinguts com a país usuari de les NTIC. És a dir, els que s'aprofiten dels avantatges que comporta operar a través de les NTIC. Aquesta possibilitat és, poc o molt, a l'abast de la gran majoria de països.

En una perspectiva a llarg termini, els beneficis de ser un país usuari de les NTIC són superiors als de ser-ne un productor, perquè sempre es podrà adaptar més ràpidament i amb menys despeses als canvis. A més a més, sempre hi ha el perill que l'aposta d'un país per una determinada tecno-

logia no acabi essent la que realment s'imposi d'una manera generalitzada.

**El PIB d'un país usuari
de les NTIC pot créixer
anualment entre el 0,3 i l'1,1%**

Es calcula que, si un país esdevé un usuari de les NTIC, el PIB del país pot créixer anualment entre el 0,3 i l'1,1%.

Les polítiques es poden articular per reduir la fractura digital des d'una perspectiva econòmica; aquestes polítiques poden ser de dos tipus:

1. Promoure l'ús de les tecnologies de la informació i de la comunicació. Aquesta política ha d'anar més enllà de facilitar-ne l'accés a la ciutadania: li ha de permetre la participació. Aquesta promoció ha de passar també per posar el govern en línia, perquè pugui millorar

la prestació de serveis i, especialment, possibilitar-ne la prestació en línia. Finalment, també caldria reduir les taxes i els impostos sobre les noves tecnologies de la informació.

**Les polítiques orientades
a reduir costos i impostos
sobre les NTIC contribueixen
a disminuir la fractura digital**

2. Desenvolupar una estratègia nacional de capacitació i formació. Això significa invertir en infraestructures bàsiques i en programes de formació bàsica en l'ús d'aquestes infraestructures, i promoure la competència entre les companyies de telecomunicacions per tal de reduir els costos de connexió i d'operació a Internet, ja que el factor cost és la variable que més explica la connectivitat d'un país.

4. NOVES TECNOLOGIES I DEMOCRÀCIA EN LÍNIA

Amb la possibilitat de fer votacions electròniques, les noves tecnologies poden reforçar i difondre la democràcia

La participació política també es pot entendre com l'articulació d'un conjunt de mecanismes per resoldre o gestionar els conflictes socials des del consens

En el període 1979-2000, la taxa de participació electoral dels joves de divuit a vint-i-nou anys ha baixat un 32%; és a dir, que la generació jove, la que està més connectada a Internet, no acostuma a votar. No obstant això, el 70% d'aquesta mateixa generació fa algun tipus de tasca cívica. Aquestes dades indiquen que l'expressió de l'esperit cívic està canviant.

En aquest sentit, cal plantejar-se si Internet i les NTIC poden tenir un paper actiu en la construcció de l'esperit cívic o del capital social.

Els darrers anys, la participació electoral dels joves –la generació d'Internet– ha baixat un 32%

Capital social, esperit cívic, participació cívica..., tot plegat és més que poder escollir entre opcions politicosocials, ja que els primers impliquen una activitat positiva i decidida lligada a alguna opció, mentre que l'elecció pot conduir a l'apatia.

La democràcia local té un paper important en les democràcies ja establertes com a estabilitzadora del sistema i moduladora

de la variació territorial. En les societats en transició cap a la democràcia, la democràcia local acostuma a ser l'origen de moviments de canvi.

El 70% dels joves de divuit a vint-i-cinc anys participen en alguna activitat cívica

La participació política es pot entendre des de dues perspectives diferents: *a*) la primera és la més tradicional i implica prendre part en el procés de selecció de les elits que governaran; *b*) la segona, la més nova, significa articular un conjunt de mecanismes i esforços per resoldre o gestionar els conflictes socials des del consens.

Dins d'aquesta segona perspectiva hi ha tres punts bàsics:

1. Com es fa circular i es comparteix la informació bàsica per exercir els deures cívics. En altres paraules, quins mecanismes socials es creen per destriar i analitzar els coneixements i les informacions que faran que ens impliquem cívicament. En aquest sentit, el sistema educatiu hi té un paper molt important.

-
2. Com es consulta. Com es recapta el parer i el consell de la comunitat, i quins mecanismes regulars cal establir perquè la societat expressi lliurement el seu parer sobre els afers comunitaris.

Capital social, esperit cívic
i participació cívica impliquen
una activitat positiva lligada
a una opció politicsocial

3. Com es vinculen les opinions de la ciutadania al sistema de govern polític. En concret, com es fa perquè la ciutadania s'integri en el sistema de presa de decisions; quins mecanismes s'estableixen; quin ha de ser el sistema de decisió col·lectiu: els tradicionals, o bé se n'instauren de nous com ara els jurats ciutadans; i com poden ajudar les noves tecnologies en aquest aspecte.

Les principals lliçons que cal tenir en compte a l'hora de desenvolupar un mecanisme de participació electrònica són les següents:

1. Cal un lideratge clar i compromès des del començament. Això significa desenvolupar mecanismes i actituds d'escolta activa i compartir espais de poder per part de les autoritats polítiques responsables.
2. Cal tenir molt present com, on i per què tenen lloc els processos de participació. Cal assegurar que tothom tingui aquesta informació sobre el procés.
3. Si es vol restablir la confiança en els processos i mecanismes de decisió establerts, els participants han de tenir possibilitats d'influència real.

4. No s'ha oblidar mai que s'està treballant en la perspectiva del llarg termini.

5. Tan important és el disseny del mecanisme en línia, com tota la preparació prèvia i allò que passa rere l'escenari tecnològic.

6. La senzillesa és una gran aliada per tirar endavant processos complexos.

L'experiència de la ciutat de Ginebra aporta algunes lliçons en aquest camp.

Entre els punts forts de la votació electrònica destaquen els següents:

1. Fa augmentar la participació perquè se'n redueixen els costos (desplaçaments, no ser al municipi el dia de votació, millor organització del temps personal, etc.).

En societats en transició
a la democràcia, la democràcia
local acostuma a ser l'origen
de moviments de canvi

2. Facilita i accelera el procés de recompte dels vots, fins i tot en el cas de fórmules electorals complicades.
3. Augmenta la qualitat de la participació, ja que les noves tecnologies permeten manejar molta més informació.

I entre els punts febles:

1. Costa trobar la manera de garantir la seguretat i el secretisme dels processos,

com també d'assegurar-se que la gent realment ho percebi així.

2. La votació electrònica planteja problemes d'accessibilitat i de fractura digital, ja que no tothom té accés en igualtat de condicions a les noves tecnologies.

Les votacions electròniques
poden afavorir els processos
de participació ciutadana

3. Aïlla encara més el procés de votació dels aspectes socials i col·lectius, de manera que la política de la deliberació i de l'argumentació pot quedar una mica arraconada.

Qualsevol procediment de votació electrònica de qualitat s'hauria de basar en tres aspectes normatius: *a)* el procés ha de ser obert a tots els ciutadans afectats; *b)* la ciutadania ha de tenir prou informació per emetre vots informats, i *c)* la participació en un fòrum virtual ha de tenir la mateixa implicació i potencialitat que la que té en un fòrum real.

La democràcia en línia local afecta la relació de la institució amb els ciutadans i les relacions internes dels mateixos governs locals. La democràcia electrònica fa referència tant a l'eficiència en la prestació de serveis, com a la transparència dels processos de decisió i a la participació en aquests.

A l'hora d'articular processos de consulta o votació electrònica, cal considerar els punts següents:

1. Crear solucions que vagin més enllà de l'estricta consulta.
2. Utilitzar el correu electrònic per donar a conèixer els resultats i els estadis del procés.
3. Tenir presents els costos associats en tot exercici de consulta.
4. Tenir en compte el calendari i els horaris de les persones que han de participar.
5. El temps i les ganes són escasses i, per tant, cal oferir mecanismes que permetin el màxim rendiment de tots dos factors.

LA DEMOCRÀCIA I LA REVOLUCIÓ DE LA INFORMACIÓ:

VALORS, OPORTUNITATS I AMENACES

Informe del Fòrum de la Democràcia 2001,
presentat per l'Institute for Democracy and Electoral Assistance
(International IDEA)

L'International Institute for Democracy and Electoral Assistance (International IDEA) s'ha creat per tenir cura i promoure la democràcia arreu del món. Amb una representació de membres de tot el món i un abast mundial, independent d'interessos nacionals específics i amb una ràpida capacitat de resposta, International IDEA és una organització intergovernamental amb un únic propòsit: donar suport al creixement d'una democràcia vertadera i sostenible.

INTRODUCCIÓ

La informació i la tecnologia de les comunicacions ¿enfortiran la democràcia en proporcionar una força nova i poderosa que afavorirà la participació, la comunicació i la representació públiques, o potser agreujaran la distància existent entre la tecnologia rica i la tecnologia pobre?

L'última dècada del segle xx es va veure marcada per dos desenvolupaments extraordinaris, la importància i les implicacions dels quals encara es paeixen. Des del punt de vista polític, hi ha hagut una expansió molt important de la democràcia arreu del món, com a sistema de govern i com a sistema de valors que mereix el suport de les persones comunes. De forma simultània, i motivada pels grans desenvolupaments de la tecnologia de la informació i la comunicació (NTIC), hi ha hagut una «revolució de la informació», simbolitzada per la difusió d'Internet, els ordinadors personals i els telèfons mòbils. Aquestes dues evolucions han transformat ràpidament la manera com les persones i les societats poden relacionar-se –i de fet ho fan– les unes amb les altres.

Es diu que un sistema democràtic fort es fonamenta en un equilibri entre un govern responsable, una economia oberta i una societat civil molt activa. D'una banda, la revolució de la informació té el potencial

per fer un gran servei a la democràcia. A les democràcies consolidades, en les quals la tendència a la participació electoral decreix i a l'apatia política creix, les NTIC són cada cop més presents i poden servir de força revitalitzadora del procés democràtic. Els ciutadans no tan sols es podran inscriure i votar per ordinador –en línia–, sinó que també podran donar la seva opinió sobre els esborranys legislatius i comunicar-se directament amb els seus representants elegits.

Els partits polítics poden emprar Internet per fer campanya i recaptar fons, com també per fer enquestes d'opinió. Els governs poden esdevenir més transparents i responsables per als votants. L'e-democràcia, diuen els qui la proposen, té la capacitat de transformar les relacions, fins ara passives, entre els ciutadans i el govern en una comunicació més oberta i activa.

D'altra banda, mentre que la revolució de la informació està augmentant les oportunitats de la població mundial per a una expressió política lliure i una participació des de les bases populars en amunt, en alguns casos simplement està reforçant els models existents de desigualtat i de relacions jeràrquiques de poder. Té la capacitat d'enfortir els fonaments socials de la política electoral, com ara els partits polí-

tics i una cultura cívica compartida, però també els pot afeblir. La revolució de la informació ha ajudat els activistes a favor de la democràcia a esmicolar gradualment el monopoli del poder dels règims autoritaris, però també ha ampliat la capacitat d'aquests mateixos règims tant per divulgar la seva propaganda, com per controlar el comportament dels ciutadans.

A més, pot existir un dèficit democràtic naixent en el qual l'esfera política esdevé cada cop menys important enfront de l'esfera econòmica, l'equilibri de poder s'inclina lleugerament vers les corporacions multinacionals no elegides, i la difusió de la informació està progressivament més controlada per un conjunt cada cop més reduït d'organitzacions mundials de mitjans de comunicació. A més, la divisòria digital amenaça de fer que l'e-democràcia només estigui a l'abast dels que tenen un nivell de vida més alt, i per tant afebleixi la veu dels pobres i de les minories.

Fins ara, aquests temes i altres que hi estan relacionats s'han estudiat de manera més o menys àmplia, especialment pel que fa a les experiències dels països industrialitzats. Tanmateix i malauradament, no s'ha fet un esforç prou important per estudiar-los com a elements interrelacionats d'un camp unificat, ni tampoc sobre una base realment mundial que tingui en compte les grans disparitats existents entre les capacitats dels països pobres i les dels països rics per emprar les tecnologies de la informació i la comunicació en l'esfera política.

Convocar el Fòrum Internacional de la Democràcia 2001 d'IDEA 'Democracy and The Information Revolution: Values, Opportunities and Threats' («La democràcia i la revolució de la informació: valors, oportu-

nitats i perills») ha estat un pas important per omplir aquest buit. El Fòrum va examinar detalladament tant els riscos com les oportunitats que la revolució de la informació planteja a la democràcia. A més, es van considerar i tractar algunes de les decisions clau que la comunitat internacional haurà d'assumir en l'intent per guiar el desenvolupament de les NTIC en direccions compatibles amb la propagació, la consolidació i la fructificació de la democràcia. Es va determinar que les NTIC han d'intentar d'intensificar –i no pas substituir– les formes tradicionals de compartir la informació i la comunicació de manera democràtica. Aquest article presentarà molts dels temes debatuts en el Fòrum de la Democràcia 2001 i farà suggeriments tant per a les iniciatives polítiques com per a la investigació futura.

La revolució de les NTIC i la democràcia

La «revolució de la informació» i les seves conseqüències provoquen tant oposició com suport. Políticament, un dels debats més crítics té a veure amb els efectes de les NTIC sobre la pràctica democràtica. D'una banda, molts indiquen el potencial de la revolució de les NTIC per revitalitzar i augmentar la democràcia tot fent que els ciutadans puguin estar més informats, vertebrats i actius pel que fa als assumptes públics, i també per canviar la relació i la comunicació entre els ciutadans i els seus representants elegits. De l'altra, hi ha molta gent que manté que un món digital serà un món en el qual les disparitats que hi ha entre els que hi estan implicats i els que no ho estan, simplement s'intensificaran. Hi ha una relació difícil entre els centres de poder de la revolució de la informació / nova economia i els de la democràcia repre-

sentativa, que són més tradicionals. També s'ha d'entendre que no hi ha un «mètode òptim» per incorporar el poder de les NTIC al reforçament de les democràcies.

La noció d'una «divisòria digital» ja ha esdevingut moneda corrent en el debat sobre la revolució de les NTIC i les seves nombroses conseqüències, i les respostes encara han d'arribar. Però ¿què vol dir realment a la pràctica tractar els temes relacionats amb la tecnologia de la informació i la comunicació arreu del món avui? Per exemple, les desigualtats d'accés en unes societats específiques o la divisòria global Nord-Sud, com a resultat de la revolució de les NTIC, poden augmentar o disminuir. El professor Matti Pohjola, del World Institute for Development Economics Research (WIDER, Institut Mundial per a la Recerca sobre el Desenvolupament de l'Economia), va observar durant la seva presentació en el Fòrum de la Democràcia 2001 que «les desigualtats d'accés a Internet superen les desigualtats de la renda arreu del món». Per exemple, l'any 1997 els cinc països més rics tenien un 86% del PIB mundial i un 93% dels usuaris d'Internet, mentre que els cinc països més pobres tenien un 1% del PIB mundial i només un 0,2% dels usuaris d'Internet. I molts creuen que aquesta diferència continua creixent.

A banda d'això, la revolució de les NTIC pot fer que el lloc de la presa de decisions –fins i tot del poder econòmic– s'allunyi inexorablement dels representants elegits i es traslladi a institucions no elegides com ara les corporacions multinacionals, la qual cosa duria a un dèficit democràtic. D'altra banda, els dividendes digitals potencials de la revolució de les NTIC poden proporcionar una oportunitat perquè els països en vies de desenvolupament puguin

consolidar la seva democràcia a un ritme més eficient i ràpid. Una cosa és certa: la revolució de les NTIC representarà un guany –i una pèrdua– per a molts.

Aquests canvis espectaculars que tenen lloc en el desenvolupament de les tecnologies de la informació tindran un impacte en les societats i en el comportament humà. La professora Pippa Norris, en el seu article preparatori per al Fòrum de la Democràcia, indicava tres perills que feien que les conseqüències de la nova societat de la informació –malgrat el seu potencial positiu– poguessin significar el naixement i el reforçament d'una nova «divisòria digital». Aquests tres perills són: la divisòria global, la divisòria social i la divisòria democràtica. La *divisòria global* té a veure amb les desigualtats socials en la difusió de la tecnologia que han esdevingut evidents entre les nacions, fins i tot entre els Estats membres més pròspers del G-7 i la Unió Europea, per no dir arreu del món. La *divisòria social* es refereix a les desigualtats d'accés per als grups socials; fins i tot dins els països que són a l'avantguarda de l'era naixent d'Internet, la utilització de la nova tecnologia varia àmpliament segons la renda, l'educació i la generació. Però fins i tot si la població Internet es va normalitzant gradualment i l'accés bàsic esdevé general a totes les societats postindustrialitzades, encara hi ha una gran preocupació pel que fa al possible naixement d'una *divisòria democràtica* entre els qui utilitzen els recursos polítics disponibles a Internet i els qui no els utilitzen.

La divisòria digital es pot superar, però implicarà una participació activa i una inversió tant dels països desenvolupats com dels països en vies de desenvolupament per beneficiar-se de l'anomenat «dividend digital». El

dividend digital es refereix als avantatges econòmics disponibles per als països en vies de desenvolupament per tal que augmentin la seva utilització de les NTIC fins a un nivell en el qual això tindria un efecte positiu sobre el seu PIB total. La producció de les NTIC pot trobar-se ara en un punt de relativa saturació, però tanmateix els beneficis de la seva utilització poden pesar més que els beneficis potencials de la producció.

Els set apartats següents serviran com una guia per a la utilització efectiva de les NTIC en la promoció i el manteniment de la democràcia, així com també per reduir la fractura digital en les set àrees temàtiques següents: reduir la fractura digital; el paper dels governs i parlaments; reforçar els partits polítics; augmentar la tecnologia per als referèndums; construir la democràcia local; obrir els estats autoritaris, i el paper dels mitjans de comunicació tradicionals i dels nous. Tots aquestes temes es van discutir a bastament en el Fòrum Internacional de la Democràcia 2001 d'IDEA. A més, els diversos apartats també contenen recomanacions polítiques sobre el tema que tracten. Aquests aspectes polítics s'han pensat per proporcionar als polítics del govern una plataforma per encetar el diàleg sobre la utilització adient de les NTIC en relació no tan sols amb la promoció i el manteniment de la democràcia, sinó també amb la promoció de nivells més alts d'eficiència i transparència.

1) Reduir la fractura digital a escala mundial i nacional

El últims anys han estat testimoni d'un debat internacional molt viu sobre la naturalesa, les causes i les conseqüències de la

divisòria digital mundial. Alguns participants en el debat n'han formulat una visió bastant pessimista, en argumentar que la revolució de la informació i la globalització augmentaran les desigualtats socials i deixaran enrere una gran part del món. Contràriament a això, malgrat que reconeixen el perill d'una desigualtat creixent, altres participants subratllen que les NTIC actuals proporcionen oportunitats per augmentar de manera significativa la creació de riquesa i la competència social arreu del món. La rapidesa, el poder i la flexibilitat de la tecnologia augmenten ràpidament, i alhora en baixa el cost. Així doncs, Internet, els ordinadors personals, les telecomunicacions mòbils, etc. es poden aplicar de manera productiva per fer front a un gran nombre de reptes econòmics i socials, i això també a les àrees més pobres del món. Per tant, mantenen que, mitjançant l'acció concertada, la comunitat internacional pot ajudar els països en vies de desenvolupament i postcomunismes, no tan sols a reduir la divisòria digital, sinó també a obtenir un dividend digital significatiu.

Els governs, les institucions multilaterals, les associacions empresarials i industrials, i les organitzacions de la societat civil, tots han pres part en el debat, la qual cosa ha tingut per resultat un gran nombre de reunions i propostes per determinar el camí que cal seguir. Col·lectivament, aquestes propostes anuncien un consens emergent en una sèrie de principis clau i de punts d'accions que inclouen els següents:

- Establir plans nacionals coherents per al desenvolupament basat en les NTIC.
- Construir estructures bàsiques nacionals i regionals d'Internet i punts d'accés a la comunitat.

- Adoptar polítiques que facilitin les telecomunicacions i el comerç electrònic.
- Estimular la creació i la difusió de continguts localment rellevants i aplicacions que preservin l'herència cultural i la diversitat lingüística.
- Ampliar de manera significativa els programes educatius i de formació, tant generals com en relació amb les NTIC en particular.
- Crear un entorn afavoridor en què pugui prosperar la utilització de les NTIC per part de la societat i el món empresarial.

Però, malgrat aquest consens, han sorgit divisions polítiques, dificultats econòmiques i les mateixes dinàmiques organitzatives que han fet que es proposessin perspectives a curt termini per a l'adopció i la implantació de noves iniciatives fonamentals que, a tot estirar, estan barrejades. Segons aquestes evolucions, entre els punts polítics clau que mereixen una acció hi ha els següents:

1. S'anima els països industrialitzats, la comunitat empresarial internacional i les organitzacions multilaterals a reforçar el compromís amb el desenvolupament digital per mitjà d'un augment important de la seva ajuda tècnica i financera als països en vies de desenvolupament, i a establir també un nivell de coordinació més gran dels seus esforços.
2. Els governs i les empreses haurien d'emprendre projectes coordinats per ampliar la connectivitat i millorar l'accés a les infraestructures nacionals de la informació mentre es fan passos per afavorir la creació i la difusió de continguts local-

ment rellevants que preservin tant l'herència cultural com la diversitat lingüística.

3. Els governs han de garantir que tots els ciutadans puguin tenir l'oportunitat d'accedir i utilitzar les NTIC per a objectius de participació i d'expressió polítiques amb independència de gènere, grup ètnic, renda, educació, localitat o altres consideracions.
4. Els governs haurien d'adoptar polítiques que facilitin l'accés al mercat per tal de fer créixer els seus espais de telecomunicacions, d'Internet i de comerç internacional, com també protegir els drets dels seus ciutadans i consumidors.
5. Els governs haurien de fer que la ràpida expansió de l'educació i la formació –en general i en relació amb les NTIC en particular– esdevingués una prioritat nacional de primer ordre, i haurien de cercar iniciatives especials per donar poder a les dones, les minories ètniques i altres grups socials històricament marginats.

2) Govern i parlaments: promoure l'e-democràcia a través dels governs i dels parlaments

¿De quina manera la nova tecnologia de la comunicació ajuda els parlaments, governs locals i ministeris del govern a comunicar-se de forma efectiva entre si, amb els ciutadans i amb la comunitat internacional? Aquesta sessió analitzarà aquest tema, tant des d'una perspectiva de la comunicació d'informació com de l'oferta de serveis, i mirarà el tipus d'informació que es presenta i en quina mesura la informació és inter-

activa o només unidireccional, de dalt a baix. També avaluarà en quin grau la nova tecnologia promou els valors democràtics fonamentals de la responsabilitat, la transparència i la participació. A més, la sessió analitzarà els temes ètics i normatius/legislatius que sorgeixen a partir de l'ampliació i l'accés a la informació per part de diversos sectors de la societat.

Els governs i els cossos legislatius d'arreu del món comencen una transició cap a una organització digital i connectada en xarxa. Previsiblement, han sorgit una sèrie de preocupacions sobre els riscos potencials d'aquestes iniciatives. A alguns observadors els preocupa que els buròcrates i els polítics demostrin poca capacitat a l'hora de dissenyar plans òptims i sostenibles; que els poderosos venedors privats s'aprofitin de la seva força de negoci per esdevenir els primers beneficiaris; i que els estats no sàpiguen competir pel personal qualificat necessari i conservar-lo. A més, els crítics suggereixen que els governs són massa rígids i depenen massa de procediments informals i de les dinàmiques d'influència perquè un e-govern representi una diferència real en les seves operacions. El fet que la majoria de les iniciatives d'e-govern adoptades fins ara posin una atenció limitada en la interactivitat amb –i la participació de– la gent en general en els afers governamentals, i el fet que la divisòria digital pugui limitar els beneficis directes als estrats socials comparativament més rics i educats, constitueixen preocupacions addicionals.

Però, per als defensors de l'e-govern, aquests problemes i d'altres es poden resoldre. Els defensors argumenten que, atès que els estats tot just comencen a participar ara de totes aquestes novetats, poden

adoptar els millors procediments i les millors tecnologies des del començament; que les NTIC augmenten l'eficiència, la transparència i la responsabilitat dels governs mentre que limiten l'abast de les decisions arbitràries i dels abusos de poder; i que la gestió organitzativa, la coordinació interorganitzativa, les formes pràctiques de proveïment i la distribució de serveis als ciutadans i a les empreses es veuran generalment intensificats. Pel que fa a la qüestió de la interactivitat, alguns defensors sostenen que el que els ciutadans desitgen més és un Estat professionalitzat capaç de proporcionar serveis de forma efectiva, i no pas una oportunitat per participar remotament en els petits detalls de la presa de decisions. I, a l'inrevés, d'altres preveuen una transformació fonamental en la relació entre els estats i els ciutadans, per la qual cosa els organismes i els parlaments proporcionaran àmplies oportunitats a la gent per seguir i intervenir electrònicament en una sèrie àmplia de decisions i de procediments administratius. Dit amb poques paraules: tant si donen suport a la democràcia directa, com si només ho fan a una democràcia representativa més efectiva i moderna, els defensors de l'e-govern insisteixen en el fet que els beneficis superen àmpliament els riscos. Aquesta conclusió és potser raonable (i potser evident), però encara hi ha moltes preguntes pel que fa a com s'ha de fer perquè l'e-govern serveixi la causa de l'e-democràcia. A continuació veurem alguns punts polítics rellevants sobre aquesta qüestió:

1. Els governs haurien d'utilitzar les NTIC per tal que els documents i les deliberacions legislatives esdevinguessin cada cop més accessibles al públic en general. Així mateix, haurien de proporcionar serveis de forma unidireccional

i crear oportunitats interactives i participatives per als ciutadans, i alhora desenvolupar la capacitat i els recursos necessaris per fer-ho.

2. Els governs haurien d'adoptar polítiques enèrgiques pel que fa a la protecció de la intimitat, les firmes digitals, la llibertat informativa, i altres temes relacionats per evitar-ne els abusos i garantir que els ciutadans tinguin una absoluta confiança en la utilització dels serveis de l'e-govern. També haurien de protegir el dret dels ciutadans a la llibertat d'expressió, i resistir a la temptació d'aplicar la censura sobre un entorn electrònic cada cop més divers.
3. Els governs haurien d'implantar plans estratègics coherents per a l'e-govern i l'e-forma de govern que donin un lloc prioritari a les normes i pràctiques que reforcin la democràcia.
4. Els governs haurien de promulgar polítiques i elaborar projectes que donin suport a les esferes públiques electròniques més actives i que estiguin obertes a la interacció no comercial i que siguin compatibles amb diverses idees i formes de participació política, i alhora s'hauria d'encoratjar les empreses de les NTIC a adoptar pràctiques i a desenvolupar productes que facilitin la difusió d'idees i la participació pública en els afers polítics.

3) L'expressió política en l'era de les NTIC: l'enfortiment dels partits polítics i de la participació pública

En altres temps, era tècnicament impossible sondejar la població per conèixer-ne

els punts de vista i les opinions. Això ara ja no és el cas i la nova tecnologia pot proporcionar oportunitats per a una democràcia directa dins el marc de la representació política. Però les oportunitats que aquesta tecnologia proporciona també podrien amenaçar les velles estructures de partit polític i alhora permetre als ciutadans de trobar nous fòrums per organitzar i intercanviar punts de vista. Cal tenir presents els temes següents: democràcia directa, interacció ciutadà-govern, interacció ciutadà-representants, comunicació i participació política, connexió de xarxes, ètica i valors fonamentals.

Els partits polítics són una altra base essencial de les democràcies vives. Però, malauradament, la situació dels partits arreu del món és bastant diversa. A molts països en vies de desenvolupament i en antics països comunistes, els partits polítics estan feblement institucionalitzats, molt fragmentats i insuficientment preparats per governar. A molts països industrialitzats, la identificació amb –i la pertinença a– un partit es redueix. És possible que la revolució de la informació contribueixi a incrementar alguns dels problemes que tenen els partits. Per exemple, Internet i altres NTIC podrien afavorir un efecte de substitució pel qual certs segments de la societat redirigeixen les seves energies vers grups polítics més estrictament definits i que aparentment aporten respostes i estan menys ocupats per la necessitat d'assolir acords intermedis entre objectius dispars. La difusió de les tècniques de la democràcia directa, com ara els plebiscits en línia, prescindiria encara més dels partits. Alternativament, la tecnologia proporciona àmplies oportunitats perquè la gent simplement es «desconnecti» de la vida pública i segueixi formes més individualistes de satisfacció personal. I, a més de faci-

litar l'erosió de la participació pública en els partits, la revolució de la informació pot proporcionar incentius als membres dels partits per seguir estratègies que afebleixin les seves organitzacions des de dins. Més particularment als Estats Units, però també arreu, molt polítics i faccions polítiques han utilitzat les NTIC per mantenir les seves pròpies bases de suport separades dels seus partits, o fins i tot en oposició parcial.

D'altra banda, la revolució de la informació també ofereix als partits polítics algunes noves oportunitats importants. Gestionades de forma adient, les NTIC es poden emprar per:

- Arribar a ciutadans políticament separats o desmotivats, incloent-hi els joves i els grups històricament marginats.
- Anunciar les posicions dels partits i sol·licitar reaccions, idees noves i nous membres.
- Revitalitzar els activistes dels partits i elaborar els quadres de lideratge, tant en l'àmbit nacional com en el de la base popular.
- Reforçar les comunicacions intrapartit i crear organitzacions més flexibles i menys burocràtiques.

A més, les NTIC abaixen alguns tipus de barreres d'entrada i ajuden que els partits nous o més petits es puguin fer sentir i puguin competir en un terreny de joc més anivellat. Això augmenta la representació de punts de vista diversos i pot tenir un efecte revitalitzador tant en el públic com en els partits tradicionalment dominants (malgrat que també pot dur a una unitat política fragmentada, a governs minorita-

ris i a coalicions de govern inestables). En resum, alhora que les societats estan cada cop més connectades en xarxa i més densament informades, és possible que els partits tradicionals hagin de treballar més per mantenir el seu suport extern i la seva coherència interna, mentre que altres de nous hauran de desenvolupar la seva capacitat per emprar les NTIC com un multiplicador de força. En aquest context, s'haurien de tenir en compte els punts de caire polític que veurem a continuació:

1. Els partits polítics haurien d'utilitzar les NTIC com una eina per reforçar la seva organització, incloent-hi els vincles entre els nivells nacional i local, i amb partits homòlegs a l'estranger.
2. Els partits polítics haurien d'utilitzar les noves TIC, no simplement per obtenir informació o anunciar les seves postures polítiques, sinó també per implicar de forma activa els ciutadans i els grups socials en diàlegs que realment podrien tenir un impacte sobre aquestes postures.
3. Els partits polítics i les organitzacions de la societat civil implicades en activitats de desenvolupament de la democràcia haurien d'emprar les NTIC per assolir associacions amb els governs, les institucions multilaterals i (quan això sigui recomanable) les empreses per promoure la participació política amb les col·lectivitats.

4) Introduir la tecnologia en les eleccions: un plantejament sostenible

La majoria de les peticions d'informació dels organismes de gestió de les eleccions

a les agències d'assistència electoral tenen en relació amb la introducció de la tecnologia, com ara les bases de dades per a la inscripció dels votants, el vot electrònic, els sistemes de bioidentificació, l'escaneig o els sistemes d'informació geogràfica. La nova tecnologia presenta mitjans innovadors per augmentar l'eficiència en les eleccions, reduir-ne els costos, augmentar la participació i facilitar la comunicació entre els organismes electorals i la població en general, els votants, els partits polítics i els governs. Tanmateix, s'ha d'anar amb compte amb el risc d'introduir la tecnologia d'una forma inadequada o prematura, especialment si posa en perill la transparència, la propietat local o la sostenibilitat.

Ben gestionades i subjectes a una vigilància adient, les NTIC poden contribuir en gran mesura a la gestió d'unes eleccions lliures i justes. Els sistemes informatitzats i connectats en xarxa poden augmentar de forma significativa la rapidesa i la precisió amb què es verifiquen les inscripcions i s'emeten i es compten els vots. Les xarxes d'emissió dels mitjans de comunicació i d'Internet es poden utilitzar per difondre ràpidament els resultats des del nivell de districte electoral en amunt, i augmentar la transparència tan necessària del procés. Aquestes i altres millores desenvolupen la confiança dels ciutadans i el seu desig de participar en les eleccions, així com la seva bona voluntat per acceptar el que consideren resultats adversos –unes bases socials essencials per al desenvolupament de les cultures i les institucions democràtiques.

Els experiments recents amb el vot en línia poden ser precursors d'un model més convenient que podria augmentar molt la propensió dels votants a «participar en massa» i, en entorns particularment conflictius, el

sentit de seguretat personal en fer-ho. D'altra banda, l'e-vot planteja realment temes de justícia en situacions socialment estratificades i alguns ho poden considerar com a erosions de tradicions democràtiques. Tot això comporta una sèrie d'aspectes administratius i polítics, els punts principals dels quals són els següents:

1. Els organismes de gestió electoral han de garantir que les tecnologies de vot siguin fàcils d'utilitzar pels usuaris i que es puguin configurar per respondre a les necessitats dels ciutadans amb discapacitats, una formació limitada o poca experiència en la utilització d'aquestes tecnologies, com també garantir que la identificació informatitzada del votant, els registres d'inscripció i el recompte dels vots es fan d'una manera políticament neutral i professional, tant per part dels organismes públics, com de qualsevol entitat del sector privat que hi estigui implicada.
2. Els governs haurien de proporcionar els recursos necessaris per garantir que tots els col·legis electorals i centres de tractament de la informació estiguin equipats amb les tecnologies més adients.
3. Els governs han de garantir que el vot electrònic a distància està disponible i que aquestes oportunitats no es limiten a grups socials específics.
4. Els governs haurien de prendre mesures polítiques i de seguretat per mantenir les seves infraestructures nacionals d'informació i les seves xarxes de poder electrònic en uns nivells de disponibilitat necessària per a una agregació i una difusió dels resultats electorals que siguin fiables.

5) La democràcia local en línia: construir el capital social per a la democràcia local

¿De quina manera els representants elegits, la societat civil i els mitjans de comunicació utilitzen la tecnologia de la informació i la comunicació per intensificar la democràcia local arreu del món? Si democràcia local sostenible vol dir confiança de la comunitat que es construeix a través del compromís civil i de la participació activa, ¿de quina manera poden Internet i altres tecnologies de la informació augmentar el desenvolupament de les comunitats? ¿De quina manera les ciutats d'arreu del món han experimentat amb les noves formes de comunicació i quines lliçons n'han après? ¿Quin és el futur de les noves tecnologies de la informació per a la pràctica de la democràcia? Alguns líders municipals han emprat en la democràcia local en línia desenvolupaments innovadors, que han dissenyat noves oportunitats per a una democràcia més àmplia mitjançant la «forma de govern visual». S'investiguen les perspectives d'augmentar la democràcia local a través de la participació electoral, la consulta ciutadana i la resolució de conflictes tot utilitzant com a base de discussió l'últim manual d'International IDEA: *Democracy at the Local Level: Participation, Representation, Conflict Management and Governance*.

En els darrers anys, hi ha hagut un reconeixement creixent de la importància del capital social per a la democràcia –les xarxes socials i les normes de reciprocitat i confiança que vinculen els individus amb les societats. Però a alguns especialistes i altres persones que treballen en aquest tema els preocupa que la revolució de la informació no arribi a contribuir a l'erosió

d'aquest tipus positiu de capital social (oposat, per exemple, als vincles entre grups de protesta violents). Argumenten de forma diversa que el creixement explosiu del lloguer de vídeos, dels jocs d'ordinador portàtil i d'equips d'àudio, canals de televisió per cable i satèl·lit, la navegació pel World Wide Web, etc. pot estimular la gent a substituir les interaccions de la vida real en entorns socials per passatemps electrònics individualitzats. Acompanyada de tendències més àmplies com ara el canvi generacional, l'extensió dels barris suburbans i les pressions de la vida moderna, es diu que aquesta absorció atomista dins la tecnologia acabarà en una retirada col·lectiva de la implicació ciutadana i en l'afebliment dels vincles de la comunitat necessaris per a una democràcia viva. Tanmateix, altres observadors contesten que el grau d'erosió es veu exagerat i que la revolució de la informació simplement està facilitant una transformació en la naturalesa del capital social. Segons aquesta opinió, pot ser que moltes persones dediquin menys temps a les associacions locals de la comunitat, a les lligues de joc de bitlles i similars, però que estiguin forjant noves formes de comunitat en el ciberespai, algunes de les quals impliquen vincles forts i obligacions normatives. A més, afegeixen aquests observadors, la tecnologia ha reforçat i ha catalitzat el creixement de les organitzacions de la societat civil i de nous moviments socials que defensen la forma de govern democràtica i la responsabilitat social.

Aquestes qüestions tenen implicacions nacionals i internacionals que poden contribuir a la construcció de capital social o de democràcia en l'àmbit local. Al llarg dels anys, moltes comunitats han utilitzat tecnologies com ara les xarxes informàti-

ques i els taulers d'anuncis, els sistemes de videotext, els canals de televisió per cable d'accés públic i, evidentment, la ràdio i la televisió per promoure la identitat local i els vincles socials. Avui, s'han començat a crear pàgines web i portals a Internet que ofereixen accés als serveis de l'Administració, a les empreses locals, als esdeveniments de la comunitat, etc. Algunes comunitats utilitzen fins i tot telecentres i cabines públiques per ampliar aquest accés o aprofiten les possibilitats interactives d'Internet per afavorir el diàleg entre els seus membres i amb els representants locals, com també per oferir serveis més personalitzats. Especialment a la vista d'aquestes experiències, el fet que les NTIC poden contribuir a construir capital social local i a contrarestar qualsevol tendència més àmplia a la fragmentació social mereix la nostra atenció. A continuació, exposem uns quants punts d'interès polític que fan referència al que acabem de dir:

1. Les societats han de ser conscients del perill que implica que alguns grups puguin utilitzar les NTIC per manipular l'opinió pública o difondre desinformacions, i han de respondre a aquests perills amb opinions i informacions compensatòries.
2. Els governs locals han de prendre mesures per implicar els segments socials que s'han marginat de la participació en la vida política i de la comunitat i explorar l'eficàcia local dels plantejaments per evitar una excessiva fragmentació de la gent en petites comunitats electròniques d'interès.
3. Els governs i les empreses locals haurien de considerar el fet d'establir acords tecnològics amb les organitza-

cions de la societat civil implicades en el reforçament de la democràcia des de baix fins a dalt, i compartir la informació sobre les tecnologies, els serveis i les aplicacions que han demostrat tenir més o menys efectivitat en la construcció de vincles forts dins les comunitats locals, així com entre la societat civil i els governs locals.

6) Obrir els estats autoritaris

Un dels primers aspectes en què la gent s'ha centrat pel que fa a la revolució de les NTIC és la seva capacitat de proporcionar un major accés a la informació i nous mitjans de comunicació per a la gent que viu en situacions molt diverses. Actualment, es poden posar a l'abast de la gent d'arreu del món experiències comparatives, possibilitats i decisions. ¿Quin impacte tindran les NTIC en la promoció de la democràcia en règims autoritaris com ara la Xina i Birmanàia?

Primer, s'hauria de distingir entre la utilització de les NTIC en règims autoritaris i en règims totalitaris. Els règims autoritaris com ara Malàisia i la Xina desitgen augmentar la utilització de les NTIC per a objectius econòmics, i controlar les NTIC per a objectius polítics. En els Estats autoritaris, els canvis democràtics són molt més efectius quan provenen de dins l'Estat. Per tant, les NTIC hi són molt més efectives quan s'utilitzen per ajudar els activistes i les organitzacions locals i de base. Les associacions de fora poden complementar els esforços locals. D'altra banda, els règims totalitaris, com ara Birmanàia i Corea del Nord, cerquen activament de limitar i controlar la utilització de les NTIC als seus ciutadans, sense consi-

derar-ne els beneficis econòmics. A causa de la falta d'accés a les NTIC per part dels ciutadans en els règims totalitaris, aquestes no són una eina útil per organitzar les iniciatives de la democràcia local. En aquestes circumstàncies, les NTIC poden ser una eina efectiva per als grups d'exiliats per tal d'organitzar campanyes internacionals que els proporcionin un suport actiu.

Des dels primers dies de la radiodifusió internacional, molts han argumentat que els avenços tecnològics que fan que la informació sigui més accessible poden fer un paper crític en l'obertura dels règims totalitaris. Malgrat que la història en aquest punt és de fet bastant contradictòria, la proposta ha rebut una nova atenció i té una popularitat creixent en el context de la revolució de la informació actual. Els que defensen aquesta posició argumenten que la difusió internacional de tota mena, des de màquines de fax, càmeres de vídeo i àudio, ordinadors personals i telèfons mòbils, fins als serveis mundials de televisió i, pel damunt de tot, Internet, farà que cada cop sigui més difícil que els règims autoritaris controlin el pensament polític, l'expressió i el comportament dels seus ciutadans. Sostenen que la conseqüència serà l'erosió de l'autoritarisme i la transició al govern democràtic. Tanmateix, altres observadors prenen una posició més prudent. Apunten que alguns règims autoritaris han demostrat ser experts a restringir l'accés a les NTIC o a controlar i suprimir el discurs no desitjat allà on aquest accés és permès. Això és cert fins i tot a Internet, malgrat les proclamacions dels ciberllibertaris sobre la seva incontrollabilitat. A més, alguns règims despòtics han estat bastant efectius a l'hora d'utilitzar la tecnologia per difondre la propaganda en favor del seu govern o per avivar sentiments nacionalistes, religiosos o

ètnics amb les mateixes finalitats. I afegeixen aquests observadors que, fins i tot si la informació circula més lliurement, no és gens segur que això tingui per resultat desafiaments efectius a les dictadures, que tant si com no estan decidides a retenir el poder.

Per als defensors de la democràcia local i internacional, la utilització de les NTIC ofereix moltes possibilitats, en proporcionar un mecanisme poderós, per assolir una consciència mundial de les qüestions relacionades amb la democràcia a través de les campanyes i les connexions en xarxa a Internet. Una tecnologia relativament poc costosa, com ara els telèfons mòbils, els missatges de text (SMS) i el Wireless Access Protocol (WAP, Protocol d'Accés Sense Fils), pot ajudar a la difusió de les iniciatives democràtiques més enllà dels ordinadors a tots els sectors de la societat, i d'aquesta manera augmentar la capacitat per desafiar l'autoritat del règim, atesa la seva relació cost-eficàcia, el seu accés generalitzat i un anonimat relatiu. Tot proporcionant una sortida a l'aïllament i un sentit de comunitat als activistes, les NTIC poden servir d'eina per a la capacitació i reforçar la intercomunicació i l'eficàcia de les institucions locals.

Probablement, la revolució de la informació pot ser decisiva en països que estan en transició cap a la democràcia i fins i tot en sistemes semiautoritaris que permeten una certa oposició. Però en el cas dels règims autoritaris més estrictes, saber amb precisió en circumstàncies concretes quins tipus d'utilització de les NTIC poden ajudar a promoure (o retardar) el canvi, continua essent una qüestió pendent. El fet de recordar els debats que es fan des de fa molt de temps sobre la radiodifusió internacional i la sobirania nacional, també pot

plantejar temes de controvèrsia sobre la resposta adient de la comunitat internacional. Sobre aquestes qüestions podem destacar els punts següents:

1. La comunitat internacional hauria de cooperar amb les organitzacions de la societat civil i els grups d'exiliats que estan emprant les NTIC per treballar per al canvi en països autoritaris i plantejar l'abast dels drets a la informació i la comunicació en l'agenda mundial dels drets humans i en la seva interacció amb els governs autoritaris.
2. La comunitat internacional hauria de promoure la difusió mundial de les NTIC, particularment la codificació i altres tecnologies que augmenten la intimitat del comportament electrònic.
3. Les empreses de NTIC que fan negocis amb els règims autoritaris haurien d'abstenir-se de proporcionar-los els mitjans tecnològics necessaris per controlar i suprimir el comportament electrònic dels seus ciutadans i s'hauria de verificar que les activitats del sector privat són complementàries de les iniciatives democràtiques.
4. Els programes d'ajuda a la democràcia haurien de considerar de forma significativa els beneficis potencials de les NTIC per als països que evolucionen a partir d'un govern autoritari.

7) Promoure una esfera pública vital en l'entorn dels nous mitjans de comunicació

Una esfera pública vital, d'idees i d'informació, constitueix la tercera base de la democràcia. La revolució de la informació

té un impacte innegable sobre la capacitat dels ciutadans individuals i de les organitzacions per adquirir, crear i difondre públicament informació de tota mena. Les organitzacions tradicionals dels mitjans de comunicació estan experimentant un canvi ràpid en les tecnologies de la producció de notícies i de lleure. I alhora, l'organització i les formes de direcció de les seves indústries s'estan transformant per tendències com ara la globalització, la desregulació, la competència, la privatització, la fusió i la consolidació. El resultat ha estat l'explosió del volum, la varietat i la qualitat tècnica dels productes oferts als consumidors, malgrat que els crítics sostenen que la qualitat substantiva i la diversitat intel·lectual no han crescut necessàriament de forma conjunta. Paral·lelament a aquests canvis en els «antics» mitjans de comunicació, Internet i les noves tecnologies dels mitjans de comunicació que s'hi relacionen han proporcionat essencialment a molts milions de persones un accés sense precedents a la informació mundial, així com una premsa escrita multimèdia i un canal de difusió mundial dels seus punts de vista. Pel que fa als avenços tecnològics, moltes pàgines web individuals esdevindran emissores individuals que difondran informació audiovisual, gràfica i de text, i molts usuaris podran enviar-la i rebre-la arreu i en tot moment.

També podem constatar que Internet proporciona oportunitats a la desinformació per part dels Estats, els mitjans de comunicació, els ciutadans i les organitzacions, ateses les seves possibilitats instantànies i la manca de comprovacions i ponderacions de les publicacions tradicionals. Atès que la informació pot ser fàcilment manipulada i exagerada i que la credibilitat de la informació és un tema clau perquè és un mitjà obert a qualsevol, el fet d'utilitzar

Internet també pot perjudicar els defensors dels règims i els defensors de la democràcia atès que proporciona un mitjà per avivar temes, i en molts casos els mitjans de comunicació tradicionals ajuden a legitimar els nous mitjans de comunicació en proporcionar reportatges complementaris a les reivindicacions.

Una gran part del debat sobre els riscos i oportunitats que presenta l'entorn naixent dels mitjans de comunicació ja ha començat. De maneres diverses, els pessimistes tenen por que la difusió instantània mundial d'informació no fiable, falsificada, criminal o no adient esdevingui la norma; que els estàndards d'ètica i confiança s'erosionin; que les societats es fragmentin, que l'experiència compartida i el discurs cedeixin el pas a una «Torre de Babel digital»; els governs intentaran imposar noves formes de censura, tant dins com més enllà de les seves fronteres; les grans corporacions afirmaran el seu control i faran que la infoesfera esdevingui un erm de consumisme insípid, etcètera, etcètera. En canvi, els optimistes mantenen que noves normes socials emergiran per contrarestar la «cara fosca» digital, i que la tecnologia romanirà irresistiblement enfortidora i subversiva pel que fa als controls de dalt a baix. Sigui com vulgui, el camí on som tindrà sense dubte unes conseqüències profundes per al discurs públic i el coneixement i, per extensió, per a la naturalesa de la democràcia. Per tant, els aspectes polítics relacionats amb aquest tema que mereixen consideració inclouen els punts següents:

1. Són necessaris uns marcs de política pública per facilitar una expressió política variada en els «antics» mitjans de comunicació, tant si és de naturalesa comercial, com no comercial.

2. Els governs han de protegir les societats d'una expressió política suposadament perjudicial o de desinformació a Internet sense restringir indegudament la llibertat d'expressió o imposar les seves lleis més enllà de les fronteres nacionals.
3. La societat ha de preservar algun nivell de cultura cívica compartida en la infoesfera i protegir-se contra una fragmentació excessiva de l'expressió política en petites comunitats d'interès.

El camí cap endavant

La Digital Opportunities Task Force (DOT Force, Grup Especial d'Oportunitats Digitals), que es va acordar després de la cimera del G-8 a Okinawa el juliol del 2000 i que es va continuar a la cimera del G-8 a Gènova el juliol del 2001, té per finalitat tractar els objectius següents de la Carta d'Okinawa sobre la societat mundial de la informació (*Okinawa Charter on Global Information Society*):

- Facilitar activament el debat amb els països en vies de desenvolupament, les organitzacions internacionals i altres parts interessades per promoure la cooperació internacional amb l'objectiu de fomentar una disponibilitat política, normativa i de xarxa; millorar la connectivitat, augmentar-ne l'accés i la baixada dels costos; augmentar la capacitat humana; i motivar la participació en les xarxes mundials d'e-comerç.
- Promoure els mateixos esforços del G-8 per cooperar en els programes i projectes pilot relacionats amb les NTIC.

-
- Promoure un diàleg polític més proper entre els socis i treballar per intensificar la consciència pública mundial en relació amb els reptes i les oportunitats.
 - Examinar les aportacions del sector privat i d'altres grups interessats, com ara les contribucions del Global Digital Divide Initiative (Iniciativa de la Divisió Digital Mundial).

L'Informe final de la DOT Force, *Oportunitats digitals per a tothom: el desafiament (Digital Opportunities for All: Meeting the Challenge)*, que incorpora el Pla d'acció de Gènova (Genoa Plan of Action), emfasitza molts aspectes per a una acció addicional, entre els quals destaca el fet que la proliferació de les NTIC i el seu accés tindran un impacte sobre les qüestions de govern que els líders dels països del G-8 van aprovar, i permetran planificar el desenvolupament de polítiques orientades a actuar a partir d'aquesta oportunitat única. Tanmateix, hi ha molta feina per fer. En el diàleg amb molts participants en el Fòrum de la Democràcia 2001 i mitjançant la investigació interna, International IDEA voldria apuntar les àrees en les quals es poden fer aportacions fonamentals per a l'èxit de l'enfortiment de la democràcia als països respectius, però també per a l'extensió i la intensificació de la democràcia arreu del món. Són les següents:

- Determinar el potencial de la nova tecnologia per reduir o exacerbar les disparitats existents en les societats democràtiques.
- Experimentar-ne el potencial per permetre un flux d'informació més obert en països amb règims autoritaris.
- Analitzar els mitjans innovadors amb els quals els governs, la societat civil i les organitzacions internacionals estan aprofitant la tecnologia de la informació per revitalitzar la democràcia.
- Recomanacions i eines per ajudar a maximitzar el potencial democràtic de les noves tecnologies.
- Reunir i difondre els coneixements sobre la tecnologia de la informació i la democràcia per tal de proporcionar una certa guia als nostres districtes electorals pel que fa a les decisions i opcions relacionades amb el seu treball democràtic.
- Comprendre el paper que poden fer les comunitats en la promoció de la democràcia, i identificar maneres de promoure aquest fenomen.
- Identificar, formar i reforçar els grups d'activistes a l'entorn de temes d'informació i tecnologia en la promoció de la democràcia.

Conclusions

Tal com ho han demostrat els debats del Fòrum de la Democràcia, la revolució de la informació comença a tenir un impacte significatiu sobre els fonaments socials i les pràctiques organitzatives de la democràcia. I, malgrat tot, no hem d'oblidar que en un sentit molt real encara som a les primeres fases de la revolució de la informació, a l'etapa basada en Internet. L'anàlisi continuada de les implicacions de la revolució de la informació per a la democràcia i els seus valors centrals és essencial per avaluar les oportunitats i els perills d'un flux ràpid d'in-

formació i del seu accés per al sistema democràtic, per tal d'esbossar formes pràctiques de la manera com s'empra la tecnologia de la informació i es pot utilitzar per enfortir la democràcia. Els punts següents que oferim a tall de conclusió s'haurien de tenir en compte en tot moment quan es faci referència a la utilització de les NTIC per promoure i sostenir la democràcia.

- Les NTIC estan pensades per reforçar –i no pas per substituir– les formes tradicionals de compartir i comunicar la informació democràtica.
- Hi ha dos nivells bàsics pel que fa a la manera com les NTIC poden enfortir l'estructura democràtica no tan sols d'un país, sinó també d'àrees locals: dins i fora. Malauradament, una gran part de la informació útil sembla estar dirigida al públic extern, més que no pas al del districte electoral.
- S'hauria de considerar que els aspectes polítics elaborats aquí poden variar segons les prioritats següents: accés, educació, confiança, responsabilitat, transparència, infraestructura, necessitat, etc.
- Malgrat que l'ús de les NTIC és útil per promoure i sostenir la democràcia, la inversió en infraestructura bàsica s'hauria de fer prèviament a la planificació del portal web (per exemple, carreteres, aigües residuals, aigua, electricitat, telèfon, etc., i, després, amplada de la banda de freqüència, servidors i encaminadors, fibra òptica, satèl·lit, cable, etc.).

- El contingut s'ha d'estructurar segons la necessitat i cal decidir un mecanisme d'actualització abans de fer el disseny de qualsevol projecte relacionat amb les NTIC.
- Tanmateix, no existeix un «mètode millor» per incorporar el poder de les NTIC al reforçament de les democràcies. International IDEA ha començat a catalogar moltes de les millors pràctiques per a una consulta addicional als qui en són responsables i per a una eventual integració.
- La divisòria digital es pot superar; tanmateix, això implicarà una participació i una inversió actives tant dels països desenvolupats, com dels països en vies de desenvolupament.
- Un cop s'hagi resolt la qüestió de l'accés, haurà d'existir un pla per a l'educació, la formació tecnològica i la creació/distribució de continguts.

En dècades futures, el poder de la tecnologia i l'accessibilitat mundial superarà de bon tros el lloc on som avui i, amb tota probabilitat, els seus efectes sobre el comportament de la democràcia creixeran de manera paral·lela. Amb aquest objectiu, té sentit establir un diàleg mundial continu sobre els riscos de construir l'e-democràcia, i fer el seguiment dels seus progressos i perills d'una manera que en faciliti l'aprenentatge col·lectiu i les adaptacions reixides a les circumstàncies canviants.

Flor de Maig és un centre de formació, recerca i difusió sobre noves polítiques locals, participació ciutadana i la societat del coneixement.

www.diba.es

Què s'ha dit?

Flor de Maig

Av. Flor de Maig, s/n
08290 Cerdanyola del Vallès

Centre de Formació i Treball

Tel.: 934 020 710
ofm.cft@diba.es

Centre per a la Innovació Local

Tel.: 934 020 709
ofm.cil@diba.es

Centre per a la Participació Ciutadana

Tel.: 934 020 714
ofm.cpc@diba.es

Oficina de Gestió d'Equipaments

Tel.: 934 020 711
ofm.oge@diba.es

Parc del Coneixement

Tel.: 934 020 716
parcdelconeixement@diba.es